II 6302

ALEXANDRU CIORĂNESCU

DICȚIONARUL ETIMOLOGIC AL LIMBII ROMÂNE

Ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă, de
TUDORA ȘANDRU MEHEDINȚI
și
MAGDALENA POPESCU MARIN

BCU Cluj-Napoca
ACUMP 2005 04533

Editura SAECULUM I. O.
București, 2001

coșet (–turi), s. n. – Bomboană dulce. – Mr. *cufetă*.

It. *confetto*, prin intermediul ngr. κουφέτον. – Der. *cofetar*, s. m.; *cofetărie*, s. f. Din it. *confetti* provine direct *confetti* (var. *confete*), s. f. pl. al cărui nume se explică prin obiceiul vechi de a arunca în timpul sărbătorilor confeti. **2231**

cofîrță (–țe), s. f. – **1.** Coadă, cosiță. – **2.** Bagatelă, fleac.

Sb. *kovrčica* „buclă" (*DAR*). **2232**

cofleși (–șesc, –ît), vb. refl. – Despre fructe, a se strica. – Var. *cofleji, coflești, chifligi, cofoi.*

Formație expresivă. Este rezultatul normal al lui *coflești* > **coflești*, pe baza lui *fleșcăi* cu *co–* expresiv, ca în *cocîrja, copleși, cotropi* etc. Giuglea, *Cercetări*, 6 și *REW* 2136 presupun un lat. **conflexire* „a curba", puțin probabil și insuficient pentru a explica semantismul; cf. împotriva acestei păreri Iordan, *BF*, II, 172 și Graur, *BL*, V 94. Graur, V, 142, pleacă de la țig. *kovlo* „moale" (cf. împotrivă Pascu, *R. critică*, VIII, 184) și Scriban din lat. *confracescere*, imposibil din punct de vedere fonetic. **2233**

cofterie (–ii), s. f. – Țesătură de mătase. – Var. *coroftie.*

Tc. (per.) *kofter* (Șeineanu, II, 140; Berneker 537), cf. pol. *kofter*, rus. *kufterĭ* (Vasmer, I, 707). Sec. XVI, înv. **2234**

cohalm (–muri), s. n. – Pajiște, înălțime mică acoperită cu iarbă.

Mag. *köhalom* „grămadă de pietre" (*DAR*). **2235**

coi (–oaie), s. n. – **1.** Testicul. – **2.** Contragreutate. – Mr. *col'u*, pl. *coal'e*, istr. *col'e.*

Lat. *cōleus* (Diez, I, 132; Pușcariu 394; Candrea–Dens., 385; *REW* 2038; *DAR*); cf. alb. *kulje* „hernie", it. *coglia*, prov. *colh*, v.fr. *coil* (fr. *couille*), sp. *cojón*. – Der. *coios*, adj. (cu testicule mari). **2236**

coif (–furi), s. n. – Cască, coif.

Lat. tîrzie *cofea* (Diez, I, 148; Diez, *Gramm.*, I, 172; Pușcariu 393; *REW* 2024; *DAR*), probabil în legătură cu *cofă*; cf. it. *(s)cuffia*, fr. *coiffe*, prov. *coifa*, sp. *(es)cofia*, port. *coifa*. Cf. și *scufie*. Unii cercetători pun la îndoială această der. și consideră cuvîntul ca neol. (Cihac, II, 697; lipsește în Candrea–Dens.). Apare din sec. XVI. – Der. *încoifa*, vb. (a pune coif). **2237**

coinac (–ce), s. n. – **1.** Articulație în general. – **2.** Gleznă. – **3.** Zar. – **4.** Sfoară de care se leagă o greutate sau o piatră, și care se folosește la pescuit sau pentru a coborî zmeul. – **5.** (greutate. – **6.** Membru viril. – **7.** Flăcău, j

Tc. *kainak* „articulație" (Șeineanu, II, 1· bg. *kojnak* și *coi.*

coincide (–d, –ș), vb. – A se petrece tan.

Fr. *coïncider*. Se observă o oscilație în c datorită tendinței de a o asimila cu cea ; *cădea*, astfel încît se aude uneori *să coin* loc de *să coincidă*. Tendința ce pare a se r este de a evita conjug. la timpuri trecute. (din fr.) *coincident*, adj.; *coincidență*, s. f.

coită (–te), s. f. – **1.** Cățea. – **2.** Pro femeie de moravuri ușoare.

Mag. *kojtat* „a umbla hai-hui, a vaga (Pușcariu, *Dacor.*, VIII, 117). Înainte, *Etimologii*, 22, se gîndise la lat. *coita.*

cojoc (–oace), s. n. – **1.** Haină, vestă ti blană de miel sau berbec, cu părul pe dir piele tăbăcită tăiată în formă de cazacă mîneci. – **2.** (Arg.) Miel. – Var. *cojoacă.* megl. *cojoc*, megl. *cojuc.*

Sl. *kožuchŭ*, de la *koža* „piele", cf (Miklosich, *Lexicon*, 296; Cihac, II, 65; 83); cf. bg., sb., rut., rus. *kožuch*. Pentru f acestui cuvînt în argou, cf. M. L. Wagner, 153. Var. este un sing. analogic, pe baza pl *cojocar*, s. m. (persoană care confec cojoace); *cojocărească* (var. *cojocăriță*), s. de cojocar); *cojocăresc*, adj. (de cojoc *jocărie*, s. f. (meseria cojocarului; atelier lucrează cojoace; prăvălia unde se vînd c *cojocări*, vb. (a lucra într–o cojocărie; a ciomăgi). Din rom. pare a proveni mag. (Candrea, *Elemente*, 403; Edelspacher 17), ce se consideră că ngr. κοζόκα provine di sl. (Meyer, *Neugr. St.*, II, 32), chiar dacă f multă siguranță.

col (–luri), s. n. – **1.** Aripă de moară – **2.** Rond, gardă.

Tc. *kol* „aripă". – Der. *colgiu*, s. m. (perceptor), din tc. *kolcu* (Șeineanu, III, 4 zevalle, 141).

colac (–ci), s. m. – **1.** Un fel de pîine, i de inel, împletită din mai multe straturi · – **2.** Covrig. Se spune mai ales despre co covrigii de o anume formă, ce se îm pomană pentru odihna sufletului unui m *lacul mare*, pentru preot și dascăl, d circulară, înconjurat de două împletituri, deasupra două chifle rotunde și două cruci simetric; *colacii lăturalnici*, pomană de 1 dintre care unul se presupune pentru Dom

pentru Fecioara Maria, 10 pentru mort, și 5 *liturghioare* sau covrigi în formă de două 8 încrucișate; *colacii de la ușa cuptorului*, grup de 11 colaci ce se împart calzi. – **3.** Pîine dată de pomană. – **4.** În general, obiect în formă de roată sau de covrig. – **5.** Colac de salvare. – **6.** Colier. – **7.** Coroană. – **8.** Arc, boltă. – **9.** Ghizd, colac de fîntînă. – **10.** Obadă. – **11.** Gard, împrejmuire. – **12.** Perniță de pus pe cai. – **13.** (Înv.) Dar, cadou. – **14.** (Înv.) Recompensă, bacșis. – Mr., megl. *culac*, istr. *colac*.

Sl. *kolač*, de la *kolo* „roată" (Miklosich, *Slaw. Elem.*, 25; Cihac, II, 67; Conev 66); cf. bg. *kolač*, sb. *kòlač*, rus. *kalač*. Rezultatul normal, **colaci*, pl. *colaci*, a dus la formarea unui sing. analogic (*DAR*). Este inutilă, prin urmare, ipoteza lui Diculescu, *Elementele*, 473, bazată pe gr. *κόλλαξ, în loc de κολλιξ. Cuvîntul rom. a intrat în mai multe limbi, uneori împreună cu alte der., bazate pe fonetismul sl.: tc. *kolak* (față de *kulaç*), alb. *kuljatš* (față de *kaljač*), bg. *kolak*, mag. *kalák* „bacșiș" (față de *kalács*), cf. Berneker 541 și *DAR*.

Der. *colăcel*, s. m. (covrig); *colăcime*, s. f. (ofrandă de colaci sau de daruri); *colăcar*, s. m. (persoană care oferă un dar; persoană care improvizează *orații* la nunțile tipice; turnător); *colăcăriță*, s. f. (femeie care pregătește pîinile de pomană); *colăcări*, vb. (a recita orații; a spiona; a turna); *colăcărie*, s. f. (orație, denunț); *colăcaș*, s. m. (persoană care improvizează orații); *colăcășie*, s. f. (orație); *colăcer*, s. m. (prieten al mirelui, care îi este martor și care recită orația), cuvînt care pare a se fi încrucișat cu *colcer*, *clucer*, și pe care Tiktin și *DAR* le consideră der. de la *conăcar* și confundat cu *colac* prin etimologie populară, ipoteză puțin plauzibilă (și mai puțin este der. din bg. *kolačer*, propusă de Conev 58); *colăci*, vb. (a aranja o căsătorie, a face pe pețitorul; a prezenta, a face cunoștință; a (se) amesteca, a (se) băga; a spiona, a turna, a denunța, a descoperi; a face colac, a răsuci; a încurca, a încîlci); *colăcitură*, s. f. (rulou; încurcătură); *colătău*, s. n. (mîner; coc, conci), pe care Tiktin și *DAR* îl pun în legătură cu mag. *kallantyú* „clanță" (cf. Stamati: *pletele i-au pieptănat și colătău le-au făcut*); *încolăci* (var. *(în)colătăci*), vb. (a face ca un cerc, a încovriga); *încolăcitură*, s. f. (roată, cerc); *descolă(tă)ci*, (a desface, a întinde, a desfășura). **2243**

colaca, s. m. – Lingușitor, periuță.

Ngr. κόλακας (Tiktin; *DAR*). Sec. XIX, înv. – Der. *colachie*, s. f. (adulare, lingușire), din ngr. κολακεία. **2244**

colăieț (-ri), s. m. – Persoană care merge cu colindul de sărbătorile Crăciunului.

După *DAR*, de la *călăie* „dulce", prăjitură, și acesta din tc. *kaliie* „puré de verdețuri cu unt". În Mold. **2245**

colan (-ne), s. n. – **1.** Centură, legătură, brîu, cingătoare. – **2.** Colier. – **3.** Plantă (Botrychium lunaria). – Mr. *colane*.

Tc. *kolan* „curea" (Șeineanu, II, 141; Meyer 195; Lokotsch 1195); cf. ngr. κολάνι, alb., bg. *kolan* „chingă". La sensul 2 este vorba desigur de o influență a it. *collana*, fr. *collier*; și cuvîntul it. provine din tc. (Battisti, II, 1011). **2246**

colărez (-zi), s. m. – Bucățele de cocă sau găluști de orez care se fierb în lapte.

Origine incertă. Posibil de la un fr. *colle au riz*; cf. totuși ngr. κολλαρίζω „a scrobi". Este puțin probabilă der. propusă de Laurian, acceptată de Scriban și menționată de *DAR*, de la un gr. κολλυρίς „pîinișoară"; sau cea din lat. *collyrida*, care reprezintă același cuvînt gr. (Candrea). **2247**

colări, s. f. – Cantitate de mușchi ce atîrnă de o stîncă sau de povîrnișul unei prăpăstii.

Lat. *collāre* „colier, salbă" (Pușcariu, *Dacor.*, IV, 681; *REW* 2042; *DAR*); it. *collare*, prov. *colar*, fr. *collier*, sp., port. *collar*. Este neîndoios cuvînt identic cu *culare*, s. f. (trestie ce crește la malul bălților sau rîurilor; chei, strîmtoare; peșteră), pe care îl derivă din lat. **cŭbīlāre*, de la *cŭbīle* „cuib" și *DAR* îl consideră de origine necunoscută. **2248**

colăstră, s. f. – **1.** Laptele unei mame imediat după naștere. – **2.** Lapte prins. – Var. *corast(r)ă*, *curast(r)ă*. Mr. *curastă*, *culastă*, megl. *gulastră*.

Lat. *cŏlostra* (Pușcariu 456; Candrea-Dens., 392; *REW* 2058; *DAR*); cf. bearn. *coulhistrau*, sp. *calostro* (Corominas, I, 600), v.arag. *cullestru*, astur. *culiestru*. Este cuvînt de circulație generală, cf. *ALR*, I, 207. Rezultatul normal, *corastră*, a disimilat primul *r* la *l*. Din rom. a pătruns în multe limbi din Europa orientală: ngr. κουλιάστρα, sarak. χλιάστρα (Meyer, *Neugr. St.*, II, 75), bg. *kolastra*, *kulastra* (Capidan, *Raporturile*, 205), sb. *kònastra*, slov. *kurastva*, rut. *kołastra*, *kułastra*, *kułestra* (Miklosich, *Wander.*, 22), mag. *gulászt(r)a*, *gulesztra* (Candrea, *Elemente*, 401; Edelspacher 14). Ipoteză că bg. *kolastra* provine direct din lat. și este etimonul rom. *colastră*, cu *l* (Romanski 112; Mladenov 245), este extrem de improbabilă. – Der. *corăsli* (var. *colăstri*), vb. (a se prinde laptele; a se strica laptele). **2249**

coṿru (–uri), s. m. – **1.** Vizuină, bîrlog. – **2.** Groapă, de[r] ivelare mică de teren. – Var. (Banat, Olt.) *crov,* s. n. (groapă).

Sb., rus. *krov* „refugiu, bîrlog" *(DAR).* Var. *crov* apare deja la Coresi. Cf. *pocrov.* **2516**

cox, s. m. – Produs solid obținut din cărbune de pămînt. – Var. ortografică *coks.*

Germ. *Koks* (sec. XIX). **2517**

coz, s. m. – **1.** La jocurile de cărți, atu. – **2.** Obiect rar, extrem de prețios, minunăție. – **3.** (Adv.) Foarte, din cale-afară.

Tc. *koz* (Șeineanu, II, 147; Lokotsch 1217), ngr. κόζι. **2518**

cozonac (–ci), s. m. – Prăjitură din aluat dospit.

Ngr. κοσωνάκι, dim. de la κοσώνα „păpușă" (Cihac, II, 652; Scriban), datorită formei care se dă uneori acestor prăjituri; cf. bg. *kuzunak, kozonak.* După *DAR,* din ngr. κουδουνάκι „clopoțel". După Capidan, *Raporturile,* bg. provine din rom. **2519**

cozondroace, s. f. pl. – Bretele de pantaloni. – Var. (Mold.) *cozondraci,* (Munt.) *cozondroc.*

Germ. *Hosenträger.* Sec. XIX. Cf. alb. *muzumbrek* „centură, cordon,", pe care Meyer 46 îl explică prin intermediul ngr. μέσον și alb. *brekë* „pantaloni". **2520**

cozoroc (–curi), s. n. – Partea de dinainte a chipiului sau șepcii.

Rus. *kozyrek* (Miklosich, *Slaw. Elem.,* 25; Cihac, II, 79). **2521**

crac, interj. – Exprimă zgomotul unui obiect ce se sparge.

Creație expresivă, cf. fr. *crac,* sp. *cras, cris.* **2522**

crac (–ci), s. m. – **1.** Picior. – **2.** Picior de compas. – **3.** Picior, braț la diverse instrumente. – **4.** Creangă. **5.** Braț de rîu. – **6.** Ramificație a unui lanț muntos. – **7.** Piesă care leagă furgonul de avantren.

Bg. *krak* „picior" (Miklosich, *Slaw. Elem.,* 26; Miklosich, *Lexicon,* 308; Cihac, II, 79; Conev, 50, 89), sb. *krak,* pol. *krok.* – Der. *cracă,* s. f. (ramură, creangă; corn de animal). *DAR* declară că relația etimologică a lui *crac* cu *cracă* nu este clară, ceea ce este poate prea subtil, avînd în vedere identitatea de sensuri, rut. *krak* „ramură" și folosirea comună în toate limbile a noțiunii de „picior" în locul celei de „tulpină". – Der. *crăcui,* s. n. (picior de pasăre); *crăcel,* s. m. (plante, Plantago lanceolata, Cerastium cerastoides); *crachiță,* s. f. (cracă bifurcată cu care se culeg fructele mari); *cr* adj. (cu picioarele desfăcute; cu picioarele c te); *crăcoiat,* adj. (cu picioarele curbate); *cră* s. f. (morman de crengi; mulțime de cr *crăcos,* adj. (frunzos, stufos); *crăcuros,* adj. zos); *crăcan,* s. m. (picior; om cu picioare Arg., pantaloni), cf. sb. *krakan* „cu picioare l *crăcană,* s. f. (ramură bifurcată, folosită ca pr sprijin, proptea etc.; sapă cu două vîrfuri; co plug; fiecare din cele două vîrfuri ale suveic de împănat; mai pentru pavaj; trepied; varietate de struguri), pe care *DAR* îl leagă în curios de fr. *carcan; crăcănel,* s. m. (cu picio curbate); *crăcăna,* vb. (a desface picioare întinde; a propti crengile cu furci); *crăcănos* (rămuros); *crăci,* vb. (a desface picioarele; a p crengile cu furci; a despărți, a despica), per cărui răspîndire generală cf. *ALR,* II, 67.

Crăciun (–nuri), s. n. – **1.** Sărbătoarea tină a Nașterii Domnului. – **2.** Imagine sfîntă reprezintă Nașterea, și pe care preotul o adu casele credincioșilor. – **3.** (S. m.) Personaj moș bun care întruchipează sărbătorile Crăc lui, corespunzînd uneori Regilor magi din tr spaniolă. – Mr., megl. *Crățun, Crăciun, Că* Origine foarte discutată. Fonetismul din mr. i un etimon lat., care trebuie să fie lat. *creātiō* cu sensul de „copil", ca în sard. *kria* (Wagner 90), v.sp. *criazón,* cf. sp. *crío. Cr* trebuie să fi însemnat la început „Pruncul Ii care explică și folosirea acestui cuvînt ca de botez și de familie, iar mai tîrziu personifi sărbătorii.

Etimonul *creātiōnem* a fost deja propus, d sensul de „creație" sau „naștere". (A. Densus *Hlr.,* 262; Jagič, *Arch. slaw. Phil.,* XXXIII, Pascu, *Beiträge,* 8; Pascu, I, 69). Această s nu pare posibilă, fiind negarea directă a do creștinești a Întrupării *(născut, iar nu făcu* fiindcă lasă fără obiect personificarea și explicație numele de persoană *Crăciun.*

Dificultățile care s-au opus der. din *creāti* (de Rosetti, *BL,* XI, 56) sînt pierderea inexp bilă a lui *–e* și rezultatul *ea* > *ă* (întrucît, acest autor *e–a* > *ea,* și acesta se reduce la poziție atonă, de unde rezultatul de așt **Creciune*). Cele două argumente sînt insufici pierderea lui *–e* este normală în acest caz, cf. *păun, bărzăun(e),* și pe de altă parte, nume persoană la care nominativul s-a confund vocativul: Βασίλιος > *Vasile, Petrus* > *Pet Petre,* Γρηγόριος < *Grigore,* față de Ἰωαννν

3½/933

dr. Mihai Vinereanu

DICȚIONAR ETIMOLOGIC AL LIMBII ROMÂNE

PE BAZA CERCETĂRILOR DE INDO-EUROPENISTICĂ

BCU Cluj-Napoca
LEGAL 2009 04344

București, 2008

cogeamite (var. *coşcogea, coşcogeamite*) – exprimă ideea de mare (*invar.*)
Tc. *koća* „mare, bătrân" (Cihac, II, 75; Şăineanu, II, 146). Tc. *koş-koca*, forma de superlativ a lui *koča* „mare" (Iordan, *GS*, 6, 338; Cioranescu, 2461); cf. bg., sb. *koğamiti*.
Coincide cu scr. *kodžamiti*, bg. *kodjamiti*.

cofet (ar. *cufetă*) – bomboană dulce.
It. *confetto* (Cioranescu, 2231)
Der: *cofetar, cofetărie, cofetăresc*.

coi (ar. *col'u*, istr. *col'e*) – testicul.
Lat. *coleus* „scrot" (Diez, I, 132; Puşcariu, 394; Candrea-Densusianu, 385; *REW*, 2038; Cioranescu, 2236); cf. alb. *kulje* „hernie", it. *coglia*, prov. *colh*, fr. coquille, sp. *cojon* „testicul". Walde (I, 244) derivă lat. *coleus* de la PIE ***kuel-, ko(u)l-***; cf. bret. *kall* „testicul", ir. *cochall* „scrot", v.rus. *kuljate* „testicule". Acest radical este echivalent cu rad. AA ***qol-*** „testicule" (Orel, 2067); cf. v.chad. **qwal-* „testicule", c.chad. **qwal-* „penis, testicule", e.chad. **kwal-* „testicule". Deci, este vorba de un radical aparţinând macro-familiei euro-asiatice, fiind, prin urmare, cu mult mai vechi. Cum am mai arătat, cuvintele care definesc părţi ale corpului prezintă unul din grupurile de cuvinte care rezistă cel mai bine la schimbări. Având în vedere cele arătate, probabil că nu este de origine latină.
Der: *coios*.

coică – loc, culme împădurită.
Coincide cu alb. *kojkë* „deal, culme împădurită".
Provine din PIE ***kai-to*** „pădure, teren nelucrat" (*IEW*, 521) cu asimilarea lui *t* la *k*, sub influenţa primului *k* (v. **codru**[1]). Origine traco-illirică.

coif – acoperământ de metal pentru protecţia capului purtat altădată de soldaţi în luptă.
Lat.med. *cofea* (Diez, I48; Diez, *Gramm.* I, 172; Puşcariu, 393; *REW*, 2024; Cioranescu, 2237). Forma latină este atestată şi sub forma *cufia* (cf. *Tesaurus Linguae Latinae*, vol. III, 1445; Niermeyer, 256), dar este foarte rar întâlnită şi originea sa nu este cunoscută. Lat. *cofea, cufia* este de gen feminin, ca şi formele neolatine, pe când forma românească este de genul neutru. Trebuie pus în legătură cu **cofă**, de care este apropiat atât fonetic cât şi semantic; cf. it. *(s)cuffia*, fr. *coiffe*, prov. *coifa*, sp. (es)*cofia*, port. *coifa*. Cihac (II, 697) îl consideră neologism, deşi este atestat încă din secolul XVI.
Provine de la acelaşi rad. ca şi **cofă**, anume, din PIE ***keu-, keup-*** „gaură, groapă" (*IEW*, 591) (v. **cofă, scufie**).

coincide – a se petrece în acelaşi timp.
Fr. *coïncider* (Cioranescu, 2239) din lat.med. *coincidere* < *co-*, lat. *incidere* „a se întâmpla" < lat. *cadere* „a cădea" (v. **cădea**).
Der: *coincident, coincidenţă*.

cojoc (ar. *cojoc, cujuc*) – obiect de îmbrăcăminte făcut din piele de oaie prelucrată cu miţe cu tot.
V.sl. *kožuchŭ* < *koža* „piele" (Miklosich, *Lexicon*, 296; Cihac, II, 65; Cioranescu, 2241); cf. bg., sb, ucr., rus. *kožuch*, alb. *gozhup*. Din română provine mgh. *koszók* (Candrea, *Elemente*, 403; Edelspacher, 17). După Meyer (*Neugr. St., II*, 32) ngr. *κοζάκα* ar proveni direct din slavă. După Vasmer (I, 650) v.sl. *koža* ar proveni din sl. *koza* „capră", ipoteză care nu poate fi admisă, deoarece acest radical cu sens de „crustă, coajă" există în mai multe limbi IE (v. **coajă**).
În plus, forme similare există şi în limbile germanice; cf. got. *hakuls* „pelerină, mantie", v.isl. *hokull* „idem". Prin urmare, este vorba de un rad. PIE ***keug'-, koug'-*** „coajă, înveliş" (v. **coajă**).
Der: *cojocar, cojocăriţă, cojocărească, cojocărie, cojocăresc*.

colac – 1. un fel de pâine în formă de inel, covirg; 2. colac de slavare.
V.sl. *kolač* < sl. *kolo* „roată" (Miklosich, *Slaw. Elem.*, 25; Cihac, II, 67; Cioranescu, 2243); cf. bg. *kolač*, sb. *kólač*, rus. *kalač*. Din rusă provin lituan. *kalačis*; eston. *kalats* provin din rusă (cf. Vasmer, I, 595). De remarcat că forma cu fonetism românesc a intrat în mai multe limbi; cf. tc. *kolak*, bg. *kolak*, mgh. *kalák*.
Forma **colac** are aceeaşi origine cu a **colinda**, ambele provenind din PIE ***kŭel-, kŭol-*** „a (se) îndoi, a (se)

-ercă, iar *u* intervocalic a trecut la *v*. Din fondul pre-latin.

covor – țesătură groasă de lână, bumbac etc. care se aştene pe podea, pe pat sau pe pereți.
V.rus. *kovrŭ* „covor" (Miklosich, *Lexicon*, 295; Cihac, II, 78; Berneker, 592); cf. bg. *kovor*, cr. *kover*, ucr. *koverčĭ*, rus. *kover*, lituan. *kaurà*. Miklosich (*Fremdw.*) derivă formele slave din eng. *cover* ce pare să vină prin fr. *couverture* din lat. *cooperire* „a acoperi". Pe pe altă parte, Vasmer (I, 584) consideră că este cuvânt împrumutat de la bulgarii altaici; cf. v.ciuvaş. *kavar* de la un mai vechi **kebir*, tc. *kivis*, *küwuz*, tăt. *kiz*, mong. *kebiz* „covor", în timp ce lituan. *kauras*, *kaura* sânt împrmuturi din slave (cf. Vasmer) (v. **acoperi**). Din română provine mgh. *kóbor* (Edelspacher, 16). Argumentele lui Vasmer nu sânt plauzibile. Origine incertă.
Der: *covoraş*.

covrag – tulpină de dovleac, tulpină subțire răsucită.
Cf. sb. *kovrag* „tufăriş" (*DAR*, Cioranescu, 2514). Trebuie asociat cu **covrig**, ambele provenind de la PIE ***ŭer-g** „a îndoi, a răsuci, a încovoia" (*IEW*, 1152-1154) suprapus cu PIE ***keu-** „a îndoi, a încovoia" (*IEW*, 588) (v. **covârşi**, **covrig**). Din fondul pre-latin.

covrig – produs alimentar în formă de cerc, făcut din făină de grâu.
Bg., rus. *kovrig(a)* „bucată de pâine" < tc. *kevrek* (Miklosich, *Slaw. Elem.*, 25; Cihac, II, 78; Berneker, 594; Cioranescu, 2515). Vasmer (I, 585) respinge proveniența din tc. *gävräk*, deoarece există dificultăți fonetice în acest sens; cf. tc. *kyvryk* „împletit", v.uzb. *kyvrak* „răsucit, împletit", fin. *kaurika* < *kaura* „ovăz" (cf. Vasmer). După Vasmer, dan., norv. *kavring* „pesmet" ar fi împrumuturi din limba rusă. Din română provine mgh. *kovri* (Edelspacher, 17).
Pare să provină din PIE ***ŭer-g** „a îndoi, a răsuci, a încovoia" (*IEW*, 1152-1154) suprapus cu PIE ***keu-** „a îndoi, a încovoia" (*IEW*, 588) (v. **covârşi**, **covrag**). Rom. **covrig**, ca şi **covrag**, au în comun noțiunea de „răsucit, îndoit". Formele uralo-altaice prezentate de Vasmer par să fie împrumuturi dintr-o limbă IE, dar nu putem preciza care ar fi aceea. Forma *covrit* „încovrigat, încârligat, covrig" (*reg.*) (cf. *Dict.arh.reg.*, I, 1: provine de la un vb. neatestat **a covri*, azi dispărut vine de la acelaşi radical ca şi **covru** (v. **covru**). Ace detalii sânt dovezi că forma **covrig** nu este un împrur în limba română.
Der: *a (se) încovriga*, *a (se) covrigi*, *covrig covrigărie*, *covrigel*.

cọvru – (reg.) 1. bârlog, vizuină, culcuş; depresiune mică, rotunjită, vâlcea.
Din PIE ***keu-** „a îndoi, a încovoia" (*IEW*, 5[illegible] radical foarte productiv în limba română (v. **cov covercă**, **covrig**, **coviltir** etc.). Origine traco-dacă.

cozonạc –prăjitură din aluat dospit cu unt, ouă zahăr, şi uneori cu mac, nuci, cacao.
Ngr. *κοσωνάκι* < *κοσώνα* „păpuşă" (Cihac, II, 6[illegible] Scriban), iar după autorii *DAR* de la ngr. *κουδουνα* „clopoțel"; cf. bg. *kuzunak*, *kozonak* „cozonac". Forr bulgară provine din română (cf. Capidan, *Raporturil* Soluțiile propuse nu sânt deloc verosimile. Sensul d română şi bulgară diferă total de etimoanele neogece propuse. Origine incertă.

cozondrạci – bretele de pantaloni.
N.g.s. *Hosenträger* „bretele de pantalon (Cioranescu, 2520).

cozorọc – partea dinainte a chipiului sau a şepcii.
Rus. *kozyriok* „cozoroc, vizieră" (Miklosich, *Sla Elem.*, 25; Cihac, II, 79).

crac (ar. *creac* „pripor") – 1. picior; 2. creangă; ramificație a unui lanț muntos.
Bg. *krak* „picior" (Miklosich, *Slaw. Elem.*, 2 *Lexicon*, 308; Cihac, II, 79); cf. sb. *krak* „picior", pc *krok* „pas". Forme similare există şi în alte limbi II provenind din PIE ***kr(o)oko-** „braț" (*IEW*, 624); c alb. *krakë*, *krah* „braț, umăr", lituan. *karka* „bra piciorul de la genunchi în jos, picior de porc", sk *kiska* „antebraț", skt. *kara* „mână, trompă de elefant lat. *crus* „piciorul de la genuchi în jos", arm. *srun* „pulpa piciorului". Walde (I, 295) derivă lat. *crus* de l PIE ***kreu-os** „picior, os". Formele română, albanez şi lituaniană indică o prelungire în *k*, deci un PI